

Θὰ μὲ κατηγορήσῃ τις ἴσως, ὅτι ἡ ἐκτίμησις μου εἶναι αὐστηρά. Συμφωνῶ, ἀλλὰ τὴν πιστεύω δικαίαν.»¹

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Λεγκράν, οἱ ὁποῖοι ἐγράφησαν πρὸ τριάνοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, δὲν ἔπαυσαν ἰσχύοντες εἰσέτι διὰ τὴν χρονικὴν περίοδον, τὴν ὁποίαν καθορίζουν καὶ ἣτις ἀποτελεῖ τὸν διάμεσον σταθμὸν τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς δύο ἐποχὰς τόσον ἀπεχούσας ἀλλήλων : τὴν Βυζαντινὴν καὶ τὴν πρὸ ἑκατονταετίας ἀρξαμένην. Εἰς τὴν διάμεσον αὐτὴν χρονικὴν περίοδον, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ εἶναι καὶ ἀρχὴ τῆς νέας ὁπωςδῆποτε διαμορφώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γραμματείας, προσδίδει ἰδιαιτερον χαρακτήρα ἢ ἐπίδρασις δύο μεγάλων γεγονότων: ἡ ὀλοκληρωτικὴ ὑποδουλώσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνος εἰς λαὸν ἀπολίτιστον, ἀλλόγλωσσον καὶ ἀλλόθρησκον, καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἐπικοινωνία — τῶν μορφωμένων τουλάχιστον Ἑλλήνων — μὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν κόσμον. Ἡ ἐπίδρασις τῶν δύο αὐτῶν γεγονότων ἐπέφερε καὶ τὰ ἀποτελέσματά της διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος.

Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ἀποτελοῦσα τὸν καθαντὸ σκοπὸν τῆς παρουσίας συγγραφῆς, ἐπέβαλλε καὶ τὴν διαίρεσιν ταύτης εἰς τρεῖς κυρίας περιόδους: τὴν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1800· τὴν ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1880· καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων. Ἐκάστη τῶν περιόδων τούτων φέρει μὲν τὰ ἰδιαιτερά της γνωρίσματα, ἀλλ' ἔχει καὶ κοινὸν πρὸς τὰς ἄλλας τὸ κύριον χαρακτηριστικόν της: ὅτι ἀρχίζει καὶ τελειώνει μὲ τὰσιν τινὰ πρὸς πνευματικὴν ἀναγέννησιν. Ἀπὸ τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, συνελθὸν ἐκ τῆς καταπλήξεως καὶ τῆς ὀδύνης, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον ἢ συμφορὰ τῆς ὑποδουλώσεως, θέλει καὶ προσπαθεῖ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν ἐνεκρώθη καὶ αὐτό· παρὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐθνικὴν καταστροφὴν καὶ πολιτικὴν ἐκμηδένισιν ἐξακολουθεῖ νὰ δημιουργῇ καὶ νὰ ἐργάζεται ἐλευθέρως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ'

1. E. Legrand — Bibliographie Hellénique. XVe siècle tom. I préface, pag. I.

